

предметів і спецкурсів з гендерної проблематики з урахуванням специфіки підготовки фахівців; подання гендерної збалансованої інформації в підручниках та освітніх програмах; розробка відповідних навчальних програм, методичних посібників, підручників для різних типів навчальних закладів; сприяння розвитку освіти без гендерної упередженості, включення питань з гендерної обізнаності та чутливості в навчальний і виховний процес до системи освіти; моніторинг стану нормативно-правової бази державної політики забезпечення рівності прав жінки і чоловіка, зокрема проблем, що потребують правового врегулювання, а також результатів правозастосування внаслідок упровадження всіх нормативно-правових актів [6–7].

Отже, концепція і практичне застосування гендерної рівності є центральними поняттями сталого розвитку українського суспільства. У гендерній рівності не йдеться про питання жінок. Мова йде про рівну участь жінок і чоловіків у покращенні умов як їхнього власного життя, так і життя громади. Метою гендерної рівності є підтримка досягнення рівності між жінками і чоловіками з метою забезпечення стабільного розвитку суспільства, подолання будь-яких проявів дискримінації. На сьогодні ситуація навколо цієї проблематики потребує створення і реалізації державної програми подолання гендерної нерівності, адже зміни у становищі жінок можливі лише за умови послідовної державної гендерної політики.

Список використаних джерел

1. Гонюкова Л. В., Сичева В. В. Законодавче забезпечення гендерної політики в Україні. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2014. Вип. 1. С. 20–23.
2. Омельченко Т. В. Становлення та розвиток міжнародно-правових стандартів щодо захисту прав жінок та забезпечення гендерної рівності. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право»*. 2016. Вип. 17. С. 82–89.
3. Ламах Е. Коментар до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; ред. група : Л. С. Кобелянська та ін. Запоріжжя : Друкар. світ, 2011. 167 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2005. Ст. 52.
6. Деметрадзе Т. Р. Конституційний принцип рівності прав жінки і чоловіка: поняття, зміст, механізм його реалізації та захисту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2015. 16 с.
7. Грицяк Н. В. Правовое регулирование равных прав и возможностей женщин и мужчин в Украине: состояние и пути усовершенствования. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2018. № 1. С. 22–25.

Касяненко Євгенія Валеріївна
старший викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОЗНАК ПРЕФЕКТА ЯК ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

В Україні триває об'єднання територіальних громад – об'єднань нового формату, що передбачене реформою децентралізації. Новосформований склад вищих органів державної влади підтримує розпочату реформу децентралізації та аналізує подальші перспективи формування інституту префекта в Україні.

Наукову концепцію інституту префекта сформовано в низці країн світу, але це не стосується України, де його впровадження знаходиться на підготовчому етапі. Питання інституціоналізації префекта вивчали І. Беззуб, П. Ворона, М. Дрогомирецька, О. Марцеляк, Г. Макаров, Б. Калиновський та інші. При цьому варто зазначити, що у вітчизняній юридичній науці не сформовано остаточного поняття та переліку ознак префекта як державного органу. Це суттєво ускладнює процес розробки правових засад щодо інституціоналізації префекта та загалом проведення децентралізації влади.

Така інституція має давню історію і її сутність та зміст неодноразово осмислювався зарубіжними вченими. Етимологічно поняття «префект» (лат. praefectus – керівник) означає особу, що обіймає військову, адміністративну або судову посаду; урядового чиновника, що очолює

управління в адміністративно-територіальній одиниці (департаменті) [1, с. 546]. Відповідно поняттям «префектура» позначається адміністративно-територіальна одиниця; орган управління, де працює префект [1, с. 546]; район управління префекта [2]. І навіть сьогодні це поняття частково зберігає свій первинний зміст.

Еквіваленти інституту префекта в різних країнах відрізняються за своїми формами, повноваженнями, сферою відання. Як правило, вони формувалися історично протягом тривалого часу. Для України ця інституція не є традиційною, тому її формування відбувається шляхом запозичення окремих елементів правового статусу префекта у Франції та Польщі. Отож і більшість сучасних досліджень сконцентровані саме на порівняльно-правовій характеристиці зарубіжних моделей префекта та вивченні досвіду європейських держав. Однак результати таких узагальнень не завжди можуть заповнити прогалину, про що свідчать наявні спроби прийняти закон щодо децентралізації.

На сьогодні розроблено кілька пропозицій про внесення змін до Конституції України з метою реалізації реформи децентралізації – Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) від 01.07.2015 р. та проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо територіальної організації влади)» від 14.06.2019 р. Також слід вказати і на розроблений законопроект, що присвячений правовому статусу префектів – проект закону «Про префектів» від 16.11.2015 р. При цьому жоден з вказаних документів не було прийнято, тому вони лише відносно можуть бути використані для систематизації ознак інституту префекта.

На виконання Указу Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» №837/2019 від 08.11.2019 р. Комісія з питань правової реформи до 01.12.2019 р. має внести на розгляд Президентіві України нові пропозиції стосовно змін до Конституції України в частині децентралізації влади [3]. Вважаємо, що вказаний законопроект може бути остаточною спробою.

Дослідження ознак інституту префекта дозволить змодельовати його потенційний характер, розуміти переваги і можливі ризики впровадження такого органу на практиці. Їх визначення сприяє формуванню вітчизняного поняття «префекта» з метою сприяння розробці нормативно-правових основ його функціонування.

При цьому префект має стати місцевим органом державної виконавчої влади, тому цій державній інституції притаманні як загальні для всіх виконавчих органів ознаки, так і власні специфічні. Низка ознак префекта дублюється від місцевих державних адміністрацій.

Загальні ознаки органів виконавчої влади стали предметом дослідження великої кількості вітчизняних науковців, але переважно адміністративістів. Серед них: В. Авер'янов, С. Алексєєв, О. Андрійко, О. Бандурка, Д. Бахрах, В. Бабаєв, М. Байтін, Ю. Битяк, В. Гавловський, Е. Григоніс, І. Голосніченко, Д. Журавльов, Р. Калюжний, В. Копейчиков, Ю. Козлов, Л. Кисіль, Є. Кубко, В. Лазарєв, В. Мамутов, М. Марченко, В. Малиновський, В. Петков, Б. Россинський, О. Скакун, Ю. Старілов, Ю. Тихомиров, В. Цветков, В. Чиркін, Ю. Шемшученко, К. Шеремет та багато ін.

У своєму комплексному монографічному дослідженні державного ладу України, Л. Наливайко зазначає, що до ознак органу держави належать: 1) структурна відокремленість; 2) внутрішня організованість; 3) юридична оформленість; 4) наявність державно-владних повноважень; 5) наявність правових, матеріально-фінансових засобів; 6) спрямованість на реалізацію завдань і функцій держави; 7) використання правових та організаційних форм і методів діяльності [4, с. 575–576]. Безумовно, ці загальні ознаки характерні й для префекта.

Окремої уваги заслуговують саме загальні ознаки органу виконавчої влади, оскільки вони повніше характеризують систему органів цієї гілки влади в цілому. Серед них виділять такі: це колектив людей – державних службовців; має офіційне найменування та повноваження використовувати державну символіку; різновид державних органів; створюються державою для здійснення її управлінських функцій; наділений державно-владними повноваженнями, має певний обсяг прав та обов'язків у сфері державного управління, компетенцію; діяльність має вторинний, підзаконний, виконавчо-розпорядчий характер; для здійснення своїх завдань і функцій наділені правом застосування заходів державного примусу та мають апарат примусу; йому властива організаційно-структурна відокремленість та оперативна самостійність дій у певних територіальних межах чи галузях; є суб'єктом державної власності, утримується за рахунок Державного бюджету; має статус юридичної особи, є самостійним учасником адміністративно-правових відносин; знаходяться під загальним контролем законодавчої влади і Президента України [5, с. 74; 6; 7, с. 29]. Важливо відзначити, що для місцевих органів державної влади межі компетенції звужені, а субординація посилена.

Зокрема, Д. Журавель вважає, що до основних ознак центральних органів виконавчої влади належать такі: є складовою апарату державного управління, який належить до складних самоврядних інституційних систем; відповідальні перед Президентом України та підконтрольні й підзвітні Верховній Раді України; є носіями владних повноважень, компетенція яких поширюється на всю територію держави; діють від імені та за дорученням держави на основі норм чинного законодавства; мають власну організаційно-штатну структуру; реалізують виконавчо-розпорядчу діяльність в юридично владній формі [8, с. 64]. Система органів державної влади побудована на основі централізації, ієрархічності, підлеглості нижчих органів вищим. Місцеві органи державної влади є частиною державного механізму, доповнюють і врівноважують органи центральної влади, представляючи державні інтереси, мають власний обсяг компетенцій і ресурсів, гарантованих законодавчо [9, с. 14–15]. Це дає змогу стверджувати, що різниця, яка існує між центральними і місцевими органами державної виконавчої влади, зберігає свій зміст і в контексті формування правового статусу префектів.

На відміну від загальних ознак, щодо власних ознак префекта в юридичній літературі наявні лише поодинокі узагальнення (Беззуб, П. Ворона, М. Дрогомирецька, О. Марцеляк), що стосуються окремих його характеристик.

Основним призначенням префекта є контроль за законністю діяльності органів місцевого самоврядування – здійснення адміністративної опіки. Інститут адміністративної опіки – система контролю центральної або регіональної влади за місцевим самоврядуванням, за якої рішення його органів не можуть вступити в силу без дозволу органу чи посадової особи центральної (регіональної) публічної адміністрації (міністра, губернатора, префекта, комісара і т. ін.) [10, с. 187]. Основною метою діяльності інституту префектів має стати забезпечення конституційності та законності на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, прав і свобод людини та їх гарантій, які визначають зміст і спрямованість діяльності держави в цілому [11, с. 18]. Тому ключова ознака префекта – він є наглядовим органом щодо діяльності органів місцевого самоврядування.

Професіоналізація префектів є умовою їх ефективності. Головною особливістю інституту в цей час є те, що префект є професійним державним службовцем, не є політичним призначенцем, хоча при призначенні у зв'язку з характером функцій може враховуватись політична лояльність до Держави (але не політична лояльність до правлячої партії) [12, с. 31]. З метою гарантування його неупередженості, уніфікованого правозастосування від має характер тимчасово призначеного державного службовця з можливістю ротатії.

З огляду на зазначене, інституту префекта можуть бути притаманні такі загальні ознаки органу виконавчої влади: діє на основі Конституції України, законів та підзаконних актів; виконує визначені законодавством функції та завдання в межах встановлених повноважень; є постійно діючим органом; здійснює правозастосовну діяльність; є відокремленим елементом апарату держави, складовою системи державного управління; наділений відносною автономністю; відповідальний перед суспільством, главою держави та урядом; має свій власний правовий статус (права, обов'язки, повноваження, гарантії діяльності, підстави відповідальності, вимоги і обмеження тощо), встановлений законом; діє від імені держави та керується у своїй діяльності інтересами всього суспільства і територіальних громад; діє на засадах субординації; має внутрішню організаційну структуру; матеріально-фінансове забезпечення здійснюється виключно за рахунок державного бюджету. Спеціальними ознаками префекта як органу державної влади можна визнати такі: є місцевим органом державної виконавчої влади; є контрольно-наглядовим органом щодо органів місцевого самоврядування; владні повноваження і компетенції поширюються на територію певного регіону – району (округу) чи області; є органом загальної компетенції; є єдиначальним органом державної влади; призначається на визначений час на основі конкурсного відбору та може бути усунений з посади достроково; є кваліфікованим і професійним державним службовцем, не належить до політичних посад.

Список використаних джерел

1. Словник української мови : в 11 т. Том 7. 1976. Ст. 546.
2. Доднов В. Н., Ермаков В. Д., Крылова М. А. Большой юридический словарь. Москва : 2001. 790 с.
3. Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави : Указ Президента України №837/2019 від 08.11.2019 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8372019-30389>.
4. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія. Харків : Право, 2009. с. 600.
5. Ківалов С. В. Адміністративне право України : навч.-метод. посіб. Одеса : Юридична література, 2002. 312 с.

6. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
7. Волинка К. Г. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ, 2003. 240 с.
8. Журавель Д. Поняття і загальна характеристика центральних органів виконавчої влади України. *Публічне право*. 2013. № 3 (11). С. 61–67.
9. Онупрієнко А. М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави. автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2008. 20 с.
10. Чернописький П. Б. Децентралізація влади в Україні: конституційно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 235 с.
11. Ганущак Ю. І., Чипенко І. І. Префекти: уроки Франції для України. Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2015. 44 с.
12. Звіт щодо європейської практики та законодавчих рамок інституту префектів, порядку місцевого самоврядування в умовах надзвичайного стану. Рада Європи. CELGR /LEX (2015)2 від 17.09.2015 р.

Лук'яненко Тетяна Володимирівна
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ЗАХИСТ ВІД УСІХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

У теорії права під інституційним механізмом зазвичай розуміється сукупність взаємозв'язків між формальними та неформальними інститутами, а також організаціями, які сприяють реалізації принципів демократичного (доброго, належного) врядування, забезпечують узгодження та коригування інтересів різних суспільних груп, координацію сумісної діяльності на шляху досягнення задекларованих цілей розвитку регіону/держави [1, с. 37]. Вирішення проблем інституційного механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні пов'язано з теоретичним розумінням поняття «інститут», що застосовується в дослідженнях різних галузей національного права. На нашу думку, інститут являє собою усталений конструкт, що є передумовою певної дії, тому до основних варіантів змісту цього явища слід зараховувати такі: а) організаційна система соціальних норм, що регулюють певну галузь суспільних відносин; б) зібрання людей (посадових осіб), які, відповідно до принципів організації праці, об'єднуються для досягнення певного результату; в) сукупність функцій та норм, які забезпечують цей процес в інтересах певних груп.

Якщо розглядати інституційний механізм як певну діяльність, то інститут є тим елементом, який встановлює правила та спрямований на її обмеження. Інституційний механізм часто пов'язують із забезпеченням прав людини, особливо зважаючи на конституційний обов'язок держави діяти саме задля досягнення цієї мети. При дослідженні інституційного механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні варто орієнтуватися на однотипне трактування поняття «забезпечення» різними авторами, серед яких: М. Алмаші, Р. Бараннік, О. Васильченко, М. Вітрук, В. Демиденко, Є. Захаров, Р. Зуєв, О. Калініченко, А. Колодій, М. Кучук, А. Олійник, П. Рабінович, А. Романова, К. Степаненко, М. Тодика, О. Федосова, О. Фрицький, М. Цвік та ін. У словникових версіях термін «забезпечити» тлумачиться як обов'язок «постачати щось у достатній кількості, задовольняти когось, що-небудь у якихось потребах» або «створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось. Захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки» [2].

Однією з важливих ланок інституційного механізму забезпечення права дитини на захист від домашнього насильства є інститут загальної превенції. Комплекс причин, що призводять до домашнього насильства, вимагає не менш складних систем профілактичних заходів. В Україні варто започаткувати серію спеціальних програм, які спрямовані на захист неповнолітніх у ситуації домашнього насильства. Важливо проводити роз'яснювальні бесіди серед учнів про те, що таке домашнє насильство, надавати інформацію про їхні права, а також організації, до яких вони можуть звернутися за допомогою. Необхідно розвивати систему служб підтримки сімей у кризовій ситуації, спрямовану на вироблення оптимальних способів вирішення сімейних конфліктів

Нині сформована система органів державної влади, які становлять інституційний механізм забезпечення прав дитини, до якої входять суб'єкти публічної влади з різною компетенцією.